

Релігія і церква

УДК 274:314.116(477.53)»18/184»

Ю. О. Зенько

ДИНАМІКА ЗМІН ЧИСЕЛЬНОГО СКЛАДУ ВІРУЮЧИХ ПРОТЕСТАНТСЬКИХ КОНФЕСІЙ НА ПОЛТАВЩИНІ (1900–1920-ті роки)

У статті розглянуто еволюцію чисельності протестантських громад на теренах Полтавщини у 1900–1920-их роках. З'ясовано причини, які впливали на розвиток протестантських церковних організацій та позначилися на їхній чисельності. Визначено періоди найбільшого зростання кількості віруючих.

Ключові слова: адвентисти сьомого дня, баптисти, євангельські християни, конфесія, протестантизм.

Нині протестантизм займає одне з провідних місць на конфесійній карті Полтавського регіону і поступається лише православ'ю. За інформацією відділу в справах релігій та національних меншин по Полтавській обласній державній адміністрації, в області 30% зареєстрованих статутів релігійних об'єднань належать протестантським церквам і 60% – православним. З огляду на зростання кількості adeptів протестантських конфесій, виникає потреба у вивченні їхньої історії. Одним із ключових аспектів дослідження історії будь-якої конфесії, й протестантської зокрема, є аналіз її чисельного складу, оскільки кількісний показник відображає внутрішнє становище церкви, свідчить про її потужність і життєздатність. Вивчення змін у контингенті віруючих дає можливість простежити етапи становлення церковної організації та визначити її місце на конфесійній карті країни.

У сучасному релігієзнавстві проблема еволюції чисельності протестантських громад в Україні частково висвітлюється у дослідженнях М. Жукалюка [13], А. Колодного [8] В. Любашенко [11], О. Опаріна [12], Ю. Решетнікова [18], Р. Сітарчука [19, 21], однак їхні праці мають загальний характер і не відображають повною мірою кількісні зміни, які відбувалися у регіональних осередках, зокрема у Полтавському. Власне, ці обставини й спонукали нас до розгляду цього питання. Тому мета нашої розвідки полягає у вивченні динаміки кількісних змін у складі віруючих протестантських конфесій на Полтавщині у 1900–1920-их роках. Досягнення поставленої мети вможливилося розв'язання таких завдань: простежити зміни контингенту віруючих-протестантів та з'ясувати їх причини. Об'єктом дослідження є протестантські конфесії на теренах Полтавщини у 1900–1920-і роки, предметом – кількісні зміни у складі протестантських громад на Полтавщині впродовж зазначеного періоду. Хронологічні межі дослідження охоплюють 1900–1920-і роки – період появи та становлення протестантських релігійних організацій у регіоні.

Основну джерельну базу наукової розвідки становлять матеріали Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України, Центрального державного історичного архіву, Державного архіву Полтавської області, а саме звіти Полтавського єпархіального управління, Полтавського губернського жандармського управління, губадмінвідділу, місцевих окрадмінвідділів, схеми розвитку сектантства по районах, списки членів громад, списки керівництва громадами. Аналіз архівних матеріалів допоміг нам простежити основні кількісні зміни у складі протестантських спільнот на Полтавщині у період їхнього становлення.

Поява протестантів (євангелістів) у Полтавській губернії зафіксована у 1880-их роках [14, с. 568]. У кінці XIX століття – на початку XX століття на теренах губернії розгорнули свою діяльність адвентисти сьомого дня, баптисти та євангельські християни. Проте духовенство та представники світської влади не завжди розрізняли близькі за віроученням протестантські конфесії, а тому класифікували їх одним терміном «штунда». Це вносить певні труднощі у виокремлення тієї або іншої релігійної течії та з'ясування кількості їхніх послідовників. Окрім того, на початку XX століття протестанти змушені були таємно проводити зустрічі, що також утруднює їхній підрахунок. Лише після прийняття у 1905 році та 1906 році царських указів, спрямованих на укріплення віротерпимості та легалізацію релігійних громад, які відійшли від православ'я, євангелісти стали відкрито проводити молитовні зібрання та проповідувати своє віровчення. У Полтаві баптисти почали гласно збиратися на регулярні богослужіння із 1907 року [7], перше офіційне зібрання адвентистів у місті зафіксоване у 1909 році [15, с. 1251]. Однак визначити точну кількість протестантів ще досить складно, бо не всі громади євангелістів були зареєстровані, як того вимагав закон від 17 жовтня 1906 року. В архівних джерелах інформація про кількість адвентистів у Полтаві датується 1910 роком – у той час у місті була організована перша громада, яка нараховувала 12 осіб [5, арк. 35]. Відомості про кількість баптистів у Полтаві належать до 1912 року – тоді працівниками жандармерії у списки «сектантів» було внесено 23 баптисти [32, арк. 251, 253].

Хоч на Полтавщині так звана «сектантська загроза» не мала масштабного характеру, як в інших губерніях (наприклад, про масовий «вихід із православ'я в іновір'я, особливо в сектантство – баптизм і адвентизм», повідомляв у Департамент поліції Київський губернатор; там у деяких селах одночасно зверталися з такими проханнями 10–15 і більше осіб [19, с. 191]), та місцевим керівництвом усе ж було проведено низку заходів, направлених на зниження прозелітизму й обмеження діяльності так званих «сектантів». Зокрема, керуючись «Положенням про сектантів» 1910 року влада жорстко контролювала діяльність протестантів. Так, чинилися бюрократичні перешкоди для влаштування молитовних зборів; не дозволялося проводити зібрання, якщо кількість віруючих не відповідала вимогам законодавства; обмежувалася місіонерська та проповідницька діяльність; за лідерами євангелістів був установлений поліцейний нагляд. Полтавським єпархіальним управлінням було проведено кілька лекцій та бесід про боротьбу з інакомисленням.

Напередодні та під час Першої світової війни становище протестантів ще більше ускладнилося. Їх звинувачували у прогерманських настроях і в

нелояльності до Російської держави. У циркулярі Департаменту поліції від 7 березня 1915 року говорилося, що на «вчення адвентистів і баптистів відчутний сильний вплив Німеччини... вони є розплідником германізму в Росії... послідовники цих сект виказують явно негативне ставлення до Росії» (перекл. з рос.) [34, арк. 2–3].

Ще у липні 1913 року Департаментом поліції був направлений циркуляр начальника губернських жандармських управлінь та відділень з охорони громадської безпеки і порядку й офіцерам корпусу жандармів, які проводили пошукову роботу, у якому говорилося про включення у сферу їхнього нагляду «сект, представники яких пропагують не брати в руки зброю та підбурюють населення проти влади» (перекл. з рос.) [32, арк. 246]. Наприклад, був посилений поліцейський нагляд за лідерами та активними діячами протестантського руху на Полтавщині. У 1913 році – порушена кримінальна справа проти пресвітера полтавської громади адвентистів І. Воскобойникова [2]. У 1915 році був ув'язнений та висланий в Іркутську губернію адвентистський проповідник, уродженець Костянтиноградського повіту А. Гонтар [10, с. 294]. У тому ж році під слідство потрапив Г. Біда – послідовник «секти» євангельських християн с. Паськівщина Прилуцького повіту [30, арк. 23].

Але, незважаючи на всі заходи влади, євангелісти продовжували свою діяльність. Так, із звітів повітових відділів жандармерії дізнаємося, що у 1915 році у Полтавській губернії проживало близько 300 протестантів (адвентистів сьомого дня – близько 30 осіб [33, арк. 11, 24], баптистів та євангельських християн – приблизно 270 осіб [31]).

Аналізуючи звіти повітових справників про стан «сектантства», ми з'ясували, що працівники жандармерії не завжди розрізняли близькі за врівненням релігійні течії, а тому кількість протестантів у губернії могла бути значно більшою. Зокрема, адвентистів часто називали «суботникам» [29, арк. 3], «штундистами-суботниками» [28, арк. 39]. Наприклад, є підстави вважати, що частина суботників із Костянтиноградського повіту були адвентистами. На користь цього твердження свідчать такі факти: по-перше, проведення спільних конференцій суботників та адвентистів, які проходили протягом 1906–1909 років у Костянтиноградському повіті, під головуванням лідерів адвентистського руху; по-друге, у звітах Полтавського жандармського управління громада села Зачепилівка у 1913 році фігурує як «штундисти-суботники», а вже у 1915 році – як адвентисти; по-третє, часто й самі віруючі не могли точно визначити, до якої конфесії вони належать, тому в облікових списках значилися як «сектанти».

Дійсно, на 1 січня 1916 року, після проведеного Полтавським єпархіальним управлінням обліку «сектантства», в губернії було зафіксовано 503 послідовники протестантських конфесій (із них – 37 адвентистів та 466 – разом баптистів та євангельських християн) [16, с. 914, 917].

Із падінням імперії Романових та проголошенням Центральною Радою III Універсалу іновірцям стало легше, оскільки була проголошена свобода віросповідання. За часів правління гетьмана П. Скоропадського протестанти Полтавщини отримали змогу безперешкодно скликати молитовні збори. Так, баптисти м. Полтави відкрито могли проповідувати Слово Боже у центрі міста та у навколишніх селах [9, с. 146]. Проповідник адвентистів А. Гонтар також дістав дозвіл на проведення богослужінь у Полтаві [27, арк. 1–2]. Звичайно, це

відобразилося на чисельності протестантів. Наприклад, за свідченням пресвітера полтавської общини адвентистів А. Лікаренка починаючи із 1917 року по 1920 рік кількість віруючих у громаді збільшилася із 12 до 20 осіб [5, арк. 35]. Баптистами навколо Полтави були організовані нові громади, які нараховували близько 300 осіб, а міська община до 1920 року зросла вдвічі (й нараховувала близько 35 осіб. – Ю. З.) [6, с. 184].

У січні 1919 року український більшовицький уряд прийняв «Декрет про відокремлення церкви від держави і школи від церкви», відповідно до якого православна церква була позбавлена державного статусу, віруючі всіх конфесій урівнювалися в правах та була легалізована їхня діяльність. Тому зростання чисельності протестантських віруючих продовжувалося і в перші роки радянської влади. Проте, слід зауважити, що дати вичерпну відповідь про загальну кількість протестантів в Україні, зокрема й на Полтавщині у 1920-их роках складно, оскільки об'єктивність архівних матеріалів 1920–1930-их років можна піддати сумніву. Адже, по-перше, слід урахувувати заідеологізованість радянської офіційної статистики, яка то перебільшувала «сектантську загрозу», завищуючи кількість віруючих, то занижувала її, подаючи це як успіхи в боротьбі зі «сектантським мракобіссям». По-друге, самі протестанти постійний і ґрунтовний самооблік не вели. По-третє, частина архівних фондів у воєнні та повоєнні роки була втрачена або знищена. По-четверте, проведена в 1925 році територіально-адміністративна реформа – руйнування губернської структури і заміна її окружною – внесли ще більший хаос у статистичну звітність місцевих органів влади [19, с. 192–193]. Таким чином, ми можемо говорити лише про приблизну кількість протестантських віруючих.

У період 1920–1925 років спостерігається стрімке зростання чисельності протестантських громад по всій губернії. Наприклад, у Кременчуцькому окрузі в общині с. Успенка у 1921 році було 2 особи, а у 1925 році – 15 осіб; у Кременчуці в 1920 році – 90 осіб, а у 1925 році – 115 дійсних членів та 10 наближених; у с. Пустовітово у 1920 році – 2 особи, а у 1925 році – 25 осіб; у Лохвиці у 1917 році – 83 особи, а у 1925 році – 99 осіб [24, арк. 399]. Громада баптистів с. Мачухи Полтавського округу в 1925 році нараховувала 131 особу. Динаміка її зростання була такою: у 1920 році у громаді було 18 членів, у 1921 році їх кількість збільшилася на 24 особи, у 1922 році – на 19 осіб, у 1923 році – на 31 особу, у 1924 році – на 38 осіб, у 1925 році – на 1 особу [3, арк. 141].

Євангельські християни на Полтавщині організувалися у середині 1920-их років (у Полтаві представників названої конфесії не було), в основному їхні адепти проживали у Роменському та Красноградському округах, у яких також спостерігався приріст віруючих. Наприклад, у Воропаєвській громаді (Роменський округ) на 1925 рік дійсними членами було зараховано 100 осіб та наближеними – 70 [24, арк. 625]. Таким чином, протягом 1920–1925 років кількість баптистів разом із євангельськими християнами на Полтавщині зросла до 2940 осіб [23, арк. 138].

Адвентисти сьомого дня кількісно поступалися представникам інших протестантських течій, проте у їхніх громадах також спостерігалось зростання послідовників. Скажімо, протягом вищезазначеного періоду кількість адвентистів на теренах губернії зросла до 179 осіб (125 – у Красноградському окрузі й 54 – у Полтаві)) [23, арк. 138]. Так, на Полтавщині у першій половині 1920-их років

функціонувало 36 протестантських громад (2 – адвентистів сьомого дня, 10 – євангельських християн, 24 – баптистів) із загальною кількістю членів 3116 осіб.

З другої половини 1920-их років влада взяла курс на обмеження і штучне затримання розвитку протестантських конфесій. Віруючі постійно натикалися на глуху протидію влади, затягування, бюрократичну тяганину, суперечливі підзаконні акти, відкрито неприязне ставлення співробітників місцевих органів влади, нав'язування владою своїх умов легального існування громад усупереч декретам [1, с. 186]. Усі ці заходи змушували євангелістів пристосовуватися до нових умов існування і вдаватися до хитрощів. Наприклад, у 1927 році адвентисти Полтавського округу представили дані про наявність у них двох громад адвентистів чисельністю 127 осіб, а після перевірки окрадмінвідділом з'ясувалося, що реально їх було більше – 157 [25, арк. 54]. Така ж тенденція спостерігалася й у представників інших протестантських конфесій. Із 1928 року у зв'язку із посиленням антирелігійної пропаганди, зростання протестантських громад припинилося. Так, у Полтавській окрузі зафіксована діяльність однієї громади адвентистів, яка нараховувала 134 особи, п'ятох громад євангельських християн із кількістю віруючих 724 особи та вісьмох громад баптистів із 1468 особами [25, арк. 54].

Починаючи із 1929 року антирелігійна пропаганда почала набувати рівня державної політики. З прийняттям ВЦВК РСРФР у квітні 1929 року постанови «Про релігійні об'єднання» діяльність релігійних громад дозволялася лише у межах культової споруди. Місіонерська, проповідницька, просвітницька діяльність, філантропія, створення кас взаємодопомоги, кооперативів, виробничих об'єднань, видавнича справа були заборонені. А у травні 1929 року було внесено поправку до статті 4-ої Конституції РСФРР, за якою свобода антирелігійної пропаганди визнавалася на рівні із свободою релігійних віросповідань [17]. Таким чином, названі законодавчі акти робили даремним подальше існування громад євангелістів. Оскільки для протестантизму першочерговими є проповідницька, місіонерська, просвітницька, філантропічна діяльність, а не літургійна складова, як у інших християнських конфесіях.

Упровадження нового релігійного законодавства на Полтавщині супроводжувалося низкою арештів активних членів протестантських спільнот. Зокрема, протягом 1929 року був двічі заарештований голова Полтавського обласного осередку баптистів Р. Хомяк [9, с. 146–147]. Утрата очільника позначилася і на кількості віруючих у баптистських громадах. Так, порівняно із 1928 роком, у 1929 році кількість віруючих-баптистів зменшилася до 1444 осіб. У цей період знизилися кількісні показники і в представників інших протестантських течій. Наприклад, адвентистів сьомого дня нараховувалося 131 особа, євангельських християн – 695 осіб [26, арк. 71].

Отже, у 1929 році у Полтавському окрузі приблизна кількість протестантських віруючих становила 2272 особи. На наше переконання, окрім антирелігійної пропаганди та репресивних заходів влади, однією із причин уповільнення зростання протестантських громад було те, що у цей час припинилося поповнення громад за рахунок внутрішнього ресурсу. Тобто через залучення до общини родичів та знайомих, а також через досягнення повноліття дітьми членів громад.

Дослідити кількісні зміни у складі протестантських громад у 1930-і роки складно через відсутність документів. Наприклад, на Полтавщині останню згадку

про легальні офіційні дії баптистів датовано 1930 роком [20, с. 119]. Проте відомо, що осередок адвентистів функціонував і впродовж 1930-их років у ньому нараховувалося близько 35–40 осіб [5, арк. 35].

Підводячи підсумки дослідження, проілюструємо динаміку зростання протестантських віруючих на прикладі міста Полтави (рис. 1) [укладено за: 4, арк. 219; 5, арк. 35; 6, с. 184; 22, с. 56; 23, арк. 138; 32, арк. 251, 253; 33, арк. 24].

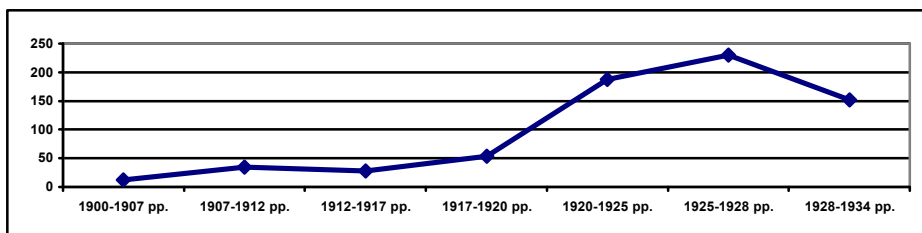

Рисунок 1. Динаміка зростання кількості протестантських віруючих у м. Полтаві

На діаграмі (рис. 1) видно, що піднесення релігійної активності протестантських віруючих припадає на 1907–1912 роки та 1917–1928 роки, а з 1928 року кількість протестантів зменшується.

Перша хвиля зростання віруючих-євангелістів пов'язана із даруванням царським указом 1905 року релігійної свободи та легалізацією релігійних громад протестантських конфесій указом 1906 року. Але вже у 1910 році було оприлюднене «Положення про сектантів», яке суттєво обмежувало дію актів 1905–1906 років. Протягом 1912–1913 років було прийнято ще кілька циркулярів, які вимагали точного виконання протестантами положення 1910 року. З цього часу відновилися гоніння на євангелістів, яких звинувачували у підриві основ самодержавства та прогерманській орієнтації.

Друга хвиля зростання євангельських віруючих пов'язана із прийняттям більшовицьким урядом демократичного релігійного законодавства, яке проголошувало свободу віросповідань і врівнювало у правах представників усіх конфесій. Серед факторів, які впливали на позитивну динаміку протестантських громад у зазначений період, виокремлюємо такі: по-перше, позбавлення православ'я статусу державної релігії й початок гоніннь на православну церкву; по-друге, протестантський світогляд деякою мірою відповідав вимогам часу, оскільки заклики до загального братерства, майнової рівності тощо, збігалися із соціально-політичними гаслами більшовиків; по-третє, налагоджена філантропічна діяльність протестантських спільнот і постійна взаємодопомога членам громад привертала у свої ряди неофітів; по-четверте, стійкість протестантизму до зовнішніх впливів та вміння адаптуватися до нових умов існування.

Як ілюструє діаграма, починаючи із 1928 року, приріст віруючих падає. Цю тенденцію зумовило взяття радянським урядом курсу на обмеження діяльності релігійних організацій, із 1929 року антирелігійна пропаганда набула державного статусу і була закріплена у низці нормативних документів. Почалися репресії та переслідування віруючих, що мало систематичний і спланований характер. Релігійні громади, опинившись у складному правовому середовищі, розпадалися або переходили на нелегальне становище. Під адміністративним тиском значна

кількість віруючих змушена була відмовитися від членства в релігійних організаціях.

Отже, протестанти на Полтавщині з'явилися наприкінці XIX століття, їхня проповідницька, місіонерська, філантропічна діяльність була організована на високому рівні. Однак шлях їхнього становлення та формування контингенту були непростими, оскільки залежали не тільки від самих протестантів, а й, головним чином, від державної політики щодо релігійних організацій – спочатку царизму, а згодом радянської влади.

Список використаної літератури

1. Голощاپова Є. О. Соціальна структура громад евангельських християн-баптистів в 20-ті рр. XX ст. (на матеріалах Запорізької округи) / Є. О. Голощاپова // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. – Запоріжжя: ЗНУ, 2006. – Вип. XX. – С. 184–191.
2. Державний архів Полтавської області (далі ДАПО). – Ф. 138. – Оп. 1. – Спр. 73.
3. ДАПО. – Ф. Р-386. – Оп. 1. – Спр. 8.
4. Там само. – Ф. Р-4085. – Оп. 4. – Спр. 149.
5. Там само. – Ф. Р-4085. – Оп. 15. – Спр. 8.
6. История Евангельских христиан-баптистов в СССР. – М.: Изд-во ВСЕХБ, 1989. – 624 с.
7. Історія Полтавської громади баптистів. Доповідь В. Антонюка на святкуванні 100-річчя церкви ЄХБ в Полтаві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.spasinnia.org/en/reading-room/articles/175-2010-07-05-05-46-36.html>.
8. Історія релігії в Україні: навчальний посібник / [А. М. Колодний, П. Л. Яроцький, П. О. Лобовик та ін.]; За ред. А. М. Колодного, П. Л. Яроцького. – К.: Т-во «Знання», КОО, 1999. – 735 с.
9. Коваленко Л. Облако свидетелей Христовых / Л. Коваленко. – К.: Издательство Центра Христианского сотрудничества, 2006. – 381 с.
10. Лебсак Г. И. Великое Адвентистское Движение и Адвентисты Седьмого Дня в России / Г. И. Лебсак. – Ростов-на-Дону: Издание Церкви АСД, 2006. – 352 с.
11. Любашенко В. І. Історія протестантизму в Україні: курс лекцій / В. І. Любашенко. – Львів: Видавнича спілка «Просвіта», 1995. – 350 с.
12. Опарин А. А. Когда плачут сосны / А. А. Опарин. – Х.: Факт, 2007. – 120 с.
13. Парасей А. Ф., Жукалюк Н. А. Бедная бросаема бурею... Исторические очерки к 110-летнему юбилею Церкви адвентистов седьмого дня в Украине / А. Ф. Парасей, Н. А. Жукалюк. – К.: Джерело життя, 1997. – 340 с.
14. Полтавские епархиальные ведомости (далі ПЕВ). – 1901. – №12. – С. 567–580.
15. ПЕВ. – 1909. – №31. – С. 1239–1256.
16. Там само. – 1916. – №12. – С. 911–922.
17. Постановление XIV Всероссийского Съезда Советов от 18.05.1929 об изменении и дополнении ст. ст. 1, 4, 12, 13, 15, 16, 17, 20, 21, 22, 25, 27, 29, 32, 35, 36, 38, 43, 44, 45, 49, 50, 51, 52, 54, 57, 58, 59, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 69, 84 и 89 Конституции (Основного Закона) РСФСР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ussrdoc.com/ussrdoc_communizm/ussr_3571.htm.
18. Решетников Ю. Обзор истории евангельско-баптистского братства в Украине / Ю. Решетников, С. Санников. – Одесса: Богомыслие, 2000. – 240 с.
19. Сітарчук Р. А. Еволюція чисельності адвентистів сьомого дня в період становлення їх церковної організації / Р. А. Сітарчук // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – Запоріжжя: ЗНУ, 2011. – Вип. XXX. – С. 190–195.

20. Сітарчук Р. А. Євангельські християни-баптисти на Полтавщині у 1917–1920-их роках / Р. А. Сітарчук // Історична пам'ять. Науковий збірник. – Полтава: АСМІ, 1998. – №1. – С. 111–120.
21. Сітарчук Р. А. Про кількісне зростання членів українських протестантських конфесій у перше десятиріччя радянської влади / Р. А. Сітарчук // Наукові записки з української історії. Випуск 10. – Переяслав-Хмельницький – Чернівці, 2000. – С. 261–271.
22. Хомяк Р. Д. Десятилетний юбилей / Р. Д. Хомяк // Баптист України. – 1928. – №4. – С. 54–57.
23. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі ЦДАВО України). – Ф. 5. – Оп. 2. – Спр. 213.
24. ЦДАВО України. – Ф. 5. – Оп. 2. – Спр. 951.
25. Там само. – Оп. 3. – Спр. 1056.
26. Там само. – Спр. 1628.
27. Там само. – Ф. 1071. – Оп. 1. – Спр. 459.
28. Центральний державний історичний архів України в м. Києві (далі ЦДІАУ в м. Києві). – Ф. 320. – Оп. 1. – Спр. 1296.
29. ЦДІАУ в м. Києві. – Ф. 320. – Оп. 1. – Спр. 1436.
30. Там само. – Спр. 1455.
31. Там само. – Спр. 1456. – Арк. 9, 13, 16, 19, 21, 125; Ф. 323. – Оп. 1. – Спр. 136. – Арк. 6, 8, 23; Ф. 325. – Оп. 1. – Спр. 111. – Арк. 7; Ф. 326. – Оп. 1. – Спр. 103. – Арк. 25.
32. Там само. – Ф. 323. – Оп. 1. – Спр. 70.
33. Там само. – Спр. 136.
34. Там само. – Ф. 325. – Оп. 1. – Спр. 111.

Ю. А. Зенько

ДИНАМИКА ИЗМЕНЕНИЙ ЧИСЛЕННОГО СОСТАВА ВЕРУЮЩИХ ПРОТЕСТАНТСКИХ КОНФЕССИЙ НА ПОЛТАВЩИНЕ (1900-1920-ые годы)

В статье рассмотрена эволюция численности протестантских общин на Полтавщине в 1900–1920-ых годов. Выяснены причины, которые влияли на развитие протестантских церковных организаций и отразились на их численности. Определены периоды наибольшего роста числа верующих.

Ключевые слова: *адвентисты седьмого дня, баптисты, евангельские христиане, конфессия, протестантизм.*

Y. O. Zen'ko

THE DYNAMICS OF CHANGING THE RELIGIOUS PEOPLE NUMBER IN THE PROTESTANT CONFESSIONS IN POLTAVA (1900-1920S)

The article deals with the research of the quantity evolution of the Protestant religious groups on the territory of Poltava region in the 1900-1920s. The reasons which influenced the development and quantity of the Protestant religious groups have been clarified. The periods of the biggest growth of the religious people number have been determined.

Keywords: *the Seventh-day Adventists, Baptists, evangelical Christians, confession (denomination), Protestantism.*

Надійшла до редакції 6 листопада 2012 року